

Háttéranyag!

Könyveink témái sajnos nem avulnak! Keresse kiadványainkat!

A világ helyzete 2004 című könyvünk kiemelt témája *A fogyasztói társadalom*. Az 1. és az 5. fejezet *A színpalak mögött* című rövid írása foglalkozik többek között az évi 4-5 billió nejlonzacskó és a mobiltelefonok életútjával gyártásuktól a szemétre kerülésükig.

A nejlonzacskó (Brian Halweil)

A műanyag bevásárló zacskó talán a legelterjedtebb fogyasztási cikk az egész világon. Kis súlya, olcsósága és vízállósága miatt olyan alkalmas élelmiszer, ruha vagy bármi más napi cikk szállítására, hogy nehéz az életet elképzelni nélküle.

Az első műanyag tasakokat kenyér, gyümölcs és zöldség csomagolására vezették be az Egyesült Államokban 1957-ben. A műanyag szemeteszsákok az 1960-as évek végén jelentek meg világszerte az otthonokban és az utcán. E cikkek gyártása azonban igazán az 1970-es évek közepén lendült fel, amikor az olcsón előállítható nejlonzacskók új gyártási eljárása lehetővé tette, hogy a nagykereskedők és áruházak alternatívát kínáljanak vásárlóik számára a papírzacskó mellé.

A nejlonzacskók alapja nyersolaj, földgáz vagy más petrokémiai termék, amelyet a gyárban hidrogén- és szénmolekula-láncokká alakítanak át, ezeket polimerekként vagy polimergyantaként ismerjük. (A nagy sűrűségű polietilén gyanta a nejlonzacskó szabványos anyaga.) A polietilént nagy hőfokra melegítik fel és az olvadt gyantát hurkává sajtolják, mintha pasztát készítenének. Ha kész a kívánt forma, a gyantát lehűtik, az megkeményedik, és így lehet lapítani, lezárni, alsó és oldalsó toldást helyezni bele, kilyukasztani és nyomtatni is lehet rá.

A tipikus nejlonzacskó, amely néhány gramm súlyú és néhány milliméter vastag, teljesen ártalmatlannak látszhat, hacsak nem tekintünk a világtermelés méreteire. A gyárak 2002-ben világszerte 4-5 billió nejlonzacskót okádtak ki – a nagy szemeteszsákoktól a vastag vásárlótasakokon át a vékony élelmiszeres zacskókig – a petrokémiai iparág tanácsadó cégének becslése szerint. Az ilyen termékek mintegy 80 százalékát Észak-Amerikában és Nyugat-Európában használják. Az amerikaiak évente százmilliárd műanyag bevásárló zacskót dobnak el. És ez egyre általánosabbá válik a szegényebb országokban is. Az Ázsiában előállított zacskók a gazdag országokban használtaknak egynegyedét teszik ki.

A nejlonzacskók gyártása 20-40 százalékkal kevesebb energiát és vizet fogyaszt, mint a papírzacskóké, kevésbé szennyezi a levegőt és kevesebb szilárd hulladékkal jár, ipari és nem ipari csoportok életciklus-becslései szerint egyaránt. A nejlonzacskó kevesebb helyet foglal el még a szeméttelen is, de nem bomlik le a szeméttelen uralkodó jelenlegi körülmények között. (Megfelelő körülmények között a papírzacskó gyorsan lebomlana, míg a nejlonzacskó nem.) Azonban sok gonosz nejlonzacskó nem talál utat a szeméttelenre. Kidobása után zacskók sokasága röpköd a levegőben. Kenyében a farmerek és a környezetvédők amiatt panaszkodnak, hogy zacskók akadnak fenn a kerítéseken, a fákon és még a madarak nyakán is. Pekingben a kormány rengeteg pénzt költött arra, hogy megtisztítsa a nejlonzacskóktól az árkokat, csatornákat és a régi templomokat, és kampányt folytatott azért, hogy az emberek kössenek csomót a zacskókra, hogy azok ne tudjanak elrepülni. Az írek a mindenütt látható zacskókat „nemzeti zászlónak” nevezik, a dél-afrikaiak pedig „nemzeti virágnak”.

Egyes gyártók újabban bevezették a biológiailag lebomló vagy komposztálható műanyag zacskókat, amelyek keményítőből, polimerekből vagy tejsavból készülnek és nem polietilénből. Ezek eddig a forgalom 1 százalékát sem tették ki, és megfizethetetlenül drágák – mondja a biológiailag lebomló polimerek használatát szorgalmazó egyik intézet. Mindazonáltal Ausztráliában a 2000. évi olimpia szervezői Sydneyben a sporteseményeken és az olimpiai faluban keletkezett élelmiszer-hulladék 76 százalékát biológiailag lebomló tárolókban és műanyag zacskókban tudták összeszedni, amelyek az élelmiszerrel együtt komposztálódnak, és ezért nem kellett elkülöníteni a hulladékot. (A következő tavaszon a komposzt a városi kerteket táplálta.)

Másutt a kormányok és az emberek tartósabb megoldást javasolnak, amely függ az új technológiától. Az indiai Ladaki Nőszövetség és más polgári csoportok az 1990-es évek elején sikeres kampányt folytattak azért, hogy tiltsák be tartományukban a műanyag zacskók használatát, és ott május elsejét a „nejlonzacskó-tilalom napja”-ként ünneplik. Bangladesben is tilalmat akarnak bevezetni, miután rájöttek, hogy a kidobott zacskók eltömik a csatornákat, fokozván az árvíz és a víz által terjesztett betegségek veszélyét.

2002 januárjában a dél-afrikai kormány az ipartól tartósabb és drágább zacskók gyártását követeli, hogy ezzel fékezze kidobásukat – ennek eredményeképpen a zacskók felhasználása 90 százalékkal csökkent. Írországban 2002 márciusában 15 cent adót vezettek be zacskónként, aminek hatására a felhasználás 95 százalékkal esett. Ausztráliában, Kanadában, Indiában, Új-Zélandon, a Fülöp-szigeteken, Tajvanon és az Egyesült Királyságban is tervezik a nejlonzacskók betiltását vagy megadóztatását.

Az áruházak világszerte önkéntesen ösztönzik a vásárlókat arra, hogy mondjanak le a zacskókról vagy hozzanak otthonról, részben azzal, hogy zacskónként egy kisebb összeget visszatérítenek, részben azzal, hogy megfizettetik a zacskókat. Észak-Carolinában egy közösségi tulajdonú élelmiszerbolt még egy lépéssel tovább ment, amikor vászonzacskókat árult kedvező áron. Az áruház igazgatója szerint az ilyen tartós, többször felhasználható zacskók eladása ötszörösére nőtt, és a nejlonzacskók használata nagymértékben csökkent. „Ez mind az üzletnek, mind a környezetnek jó” – teszi hozzá. Mégis az a gondolat, hogy ha bármikor vásárolni megyünk, újra felhasználható zacskókat vigyünk magunkkal, olyan egyszerű és nyilvánvaló, hogy a legtöbb ember nem is gondolja, mekkora hatása lehet annak.